

Aneta Kowalska
Biblioteka Politechniki Krakowskiej
kowalska@biblos.pk.edu.pl
Stowarzyszenie EBIB
aneta.kowalska@ebib.pl

„Europejskie dziedzictwo w otwartych kolekcjach cyfrowych” – sprawozdanie z Konferencji Naukowej

Słowa kluczowe: dziedzictwo kulturowe, dziedzictwo techniczne, dziedzictwo naukowe, publikacje naukowe, nauki techniczne, otwarty dostęp, zasoby cyfrowe, digitalizacja, Biblioteka Politechniki Krakowskiej

Konferencja Naukowa „Europejskie dziedzictwo w otwartych kolekcjach cyfrowych” odbyła się w Krakowie 26 marca 2019 r. Organizatorem spotkania była Biblioteka Politechniki Krakowskiej (BPK) przy współpracy Katedry Informatyki Wydziału Informatyki, Elektroniki i Telekomunikacji Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie (AGH). Wydarzenie to stanowiło również podsumowanie projektu *Europejskie Dziedzictwo Techniczne – upowszechnianie historycznych i współczesnych publikacji z zakresu nauk technicznych w innowacyjnym środowisku informatycznym (EDT)* realizowanego przez BPK oraz AGH w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. Celem konferencji był przegląd zagadnień związanych z zachowaniem europejskiego dziedzictwa kulturowego, w szczególności publikacji naukowych stanowiących jego część, i określenie działań prowadzących do otwierania dostępu do tych publikacji. W trakcie obrad przedstawiono również doświadczenia bibliotek i instytucji naukowych zdobyte podczas realizacji projektów, których celem było udostępnienie zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa kultury i nauki¹.

Otwarcia konferencji dokonali Rektor Politechniki Krakowskiej prof. dr hab. inż. Jan Kazior oraz Dyrektor Biblioteki Politechniki Krakowskiej mgr Marek M. Górski. Na wstępie zaznaczono, że w związku z obszernością wybranego tematu konferencji, jej jednodniowa formuła pozwala jedynie na przedstawienie wybranych zagadnień. Podkreślono ogromne znaczenie dziedzictwa technicznego, rolę biblioteki w funkcjonowaniu uczelni technicznej, a także jej rosnące znaczenie w obiegu cyfrowym informacji. Uczestnicy konferencji (130 osób) wysłuchali jedenastu wystąpień, zgrupowanych w dwóch sesjach tematycznych.

¹ Europejskie dziedzictwo w otwartych kolekcjach cyfrowych: 26 marca 2019: zaproszenie na konferencję. W: *Biblioteka BPK* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://konferencja-edt.biblos.pk.edu.pl/>.

Fot. 1. Otwarcie konferencji przez Rektora Politechniki Krakowskiej prof. dr hab. inż. Jana Kaziora
Fot. Organizator konferencji.

Sesję pierwszą zatytułowano *Cyfrowe dziedzictwo Europy*. Jej moderatorem był dr hab. inż. Aleksander Byrski z AGH. Jako pierwsza wystąpiła Aldona Guzik z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie z referatem *Dziedzictwo kulturowe – definicje oraz praktyki korzystania z zasobów kultury*. Zaprezentowała wyniki badań prowadzonych w ramach projektu „Cyfrowe praktyki i strategie upowszechniania i odbioru dziedzictwa kulturowego w Polsce w latach 2004–2014” realizowanego przez Małopolski Instytut Kultury oraz Instytut Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Dotyczyły one m.in. ewolucji poglądów na digitalizację (na podstawie przepisów unijnych oraz polskich) oraz korzystania z dziedzictwa kulturowego w świecie online i offline.

Tomasz Parkoła z Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego w wystąpieniu *Rola Federacji Bibliotek Cyfrowych w otwartym dostępie do zasobów nauki i kultury* przedstawił znaczenie Federacji Bibliotek Cyfrowych (FBC) w budowaniu oraz promocji polskich zasobów kultury i nauki. Krótko przedstawił historię i genezę FBC. Podkreślił, że FBC to system elementów: obok portalu są także narzędzia do agregacji (moduł gromadzący, współpraca z Europeana), przetwarzania, normalizacji i udostępniania zasobów. Usługi dodane w FBC pozwalają np. na tworzenie repozytoriów i archiwów cyfrowych w chmurze, nadawanie unikalnych identyfikatorów cyfrowym zasobom (DOI) itd.

Fot. 2. Uczestnicy konferencji w trakcie pierwszej sesji.
Fot. Organizator konferencji.

W dalszej części konferencji wysłuchano wystąpień gości zagranicznych. Z prezentacją *Digitisation and digital preservation at National Library of the Czech Republic* wystąpiła Pavlína Kočišová z Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej. Omówiła działania prowadzone w bibliotece narodowej oraz w regionalnych bibliotekach i instytucjach naukowych Republiki Czeskiej. Digitalizacja, ochrona i udostępnianie zasobów drukowanych odbywa się tam przy wykorzystaniu programu Kramerius. Obok zbiorów tradycyjnych Czesi archiwizują także zasoby internetowe, np. kompletne strony WWW. Od 2008 r. Webarchiv stanowi część Narodowej Biblioteki Cyfrowej (National Digital Library).

Następnie Renata Samotyj oraz Tetiana Ilnycka z Naukowo-Technicznej Biblioteki Politechniki Lwowskiej przedstawiły *Wybrane kolekcje cyfrowe Ukrainy*. Bardzo ciekawa prezentacja z bogatym materiałem ilustracyjnym przybliżyła uczestnikom zbiory cyfrowe, projekty digitalizacyjne, sposoby ich realizacji i finansowania oraz działania szkoleniowe w zakresie digitalizacji realizowane na Ukrainie. Odesłania do omawianych stron WWW znajdują się w materiałach pokonferencyjnych. Uwagę zwracały kolekcje zasobów cyfrowych powstające z inicjatywy prywatnej, np. Libraria, Diasporiana.

Fot. 3. Obrady. Prezentacja Naukowo-Technicznej Biblioteki Politechniki Lwowskiej.
Fot. Organizator konferencji.

Pierwszą sesję zamykało wystąpienie Joanny Sanetry-Szeligi z Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie zatytułowane *O społeczno-gospodarczym potencjale dziedzictwa kulturowego*. Prezentację wyróżniało odmienne od pozostałych spojrzenie na digitalizację, nie techniczne, ale skupiające się na wymiarze społeczno-gospodarczym, ukazujące wpływ dziedzictwa kulturowego na jakość życia oraz na środowisko naturalne. Takie holistyczne i interdyscyplinarne spojrzenie powinno być wykorzystywane przez decydentów, wpływać na plany rozwoju lokalnego i regionalnego.

Sesję drugą *Kolekcje cyfrowe tworzone w ramach realizowanych w Polsce projektów digitalizacyjnych* moderował Marek M. Górski. Jako pierwszy doświadczeniami dzielił się Zespół EDT² – przedstawiciele organizatorów konferencji a zarazem zespołu biorącego udział w realizacji projektu *Europejskie Dziedzictwo Techniczne – upowszechnianie historycznych i współczesnych publikacji z zakresu nauk technicznych w innowacyjnym środowisku informatycznym* w BPK³. Wystąpienie *Książki wychodzą z półek, aby trafić do Ciebie, gdziekolwiek jesteś. Projekt: Europejskie Dziedzictwo Techniczne* podzielono na cztery części tematyczne. Dorota Buzdygan przedstawiła kwestie dotyczące przygotowania wniosku oraz realizacji projektu, mówiła o celach projektu i koordynacji prac podczas jego realizacji, a także działaniach związanych z promocją otwartego dostępu do zasobów nauki. Następnie Agnieszka Górski oraz Anna Kraus zaprezentowały kolekcję zasobów digitalizowanych w ramach projektu, zwróciły uwagę słuchaczy na unikatowość kolekcji. Sku-

² Autorzy prezentacji z zespołu EDT: D. Buzdygan, H. Gałek, A. Górski, M. Górski, A. Kraus, D. Lipińska, U. Matoga, W. Turek.

³ Projekt Europejskie Dziedzictwo Techniczne – upowszechnianie historycznych i współczesnych publikacji z zakresu nauk technicznych w innowacyjnym środowisku informatycznym. W: *BPK Biblioteka Politechniki Krakowskiej* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://www.biblos.pk.edu.pl/edt>.

piły się na przykładach z inżynierii środowiska, architektury i urbanistyki oraz zbiorach cennych ze względu na walory estetyczne (np. oprawy, papier marmoryzowany). Uzupełnienie tej bogato ilustrowanej prezentacji stanowi przygotowana w Bibliotece PK wystawa, a także wystawa wirtualna⁴. W części trzeciej Helena Gałek omówiła „drogę książki” w projekcie, czyli etapy digitalizacji i obróbki graficznej zasobów. Jako ostatni wystąpił Wojciech Turek (AGH), który zaprezentował system Redo – innowacyjny system do udostępniania zasobów cyfrowych. W ramach projektu EDT przygotowano Redo do obsługi Repozytorium Politechniki Krakowskiej. Nowa strona Repozytorium Politechniki Krakowskiej pod adresem: repozytorium.biblos.pk.edu.pl została udostępniona 30 kwietnia 2019 r.

Wśród ważnych elementów dotyczących Redo wymieniono: elastyczny mechanizm definiowania metadanych opisujących zasoby, intuicyjność, łatwość pobierania danych oraz funkcjonalności takie jak statystyki, audyt zdarzeń, monitorowanie wydajności. Warto podkreślić, że system ten będzie dostępny na licencji pozwalającej na nieodpłatne wykorzystanie. Dodatkowym elementem prezentacji była projekcja filmu promującego projekt EDT⁵.

Fot. 4. Prezentacja zespołu EDT.
Fot. Organizator konferencji.

W kolejnym wystąpieniu Aleksandra Losik-Sidorska (Polska Akademia Nauk – Biblioteka Kórnicka) kierownik projektu *Cyfrowe udostępnianie zasobów Polskiej Akademii Nauk* –

⁴ Europejski dorobek naukowo-techniczny od XVI w. do I poł. XX w.: zachowany w zbiorach BPK i upowszechniony w środowisku cyfrowym: wystawa [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://wystawa-edt.biblos.pk.edu.pl/#/intro>.

⁵ Projekt EDT Europejskie Dziedzictwo Techniczne. W: YouTube [online]. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Opublikowany 1 lutego 2019. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://youtu.be/GRuGXqNo9OQ>.

Biblioteki Kórnickiej dzieliła się doświadczeniami z jego realizacji. Jako wprowadzenie zaprezentowano film promocyjny projektu⁶, którego celem jest udostępnienie zasobów unikatowych w skali światowej: rękopisów, inkunabułów, a także muzealiów (np. obrazów, fotografii, pocztówek). W ramach projektu powstaje platforma cyfrowa integrująca zasoby cyfrowe Biblioteki Kórnickiej. Będzie to rozbudowane narzędzie, w którym znajdą się: katalog, część sprawozdawczą, narzędzia do badania użytkowników oraz bibliotekę cyfrową. W trakcie wystąpienia prelegentka zaprosiła wszystkich na konferencję podsumowującą projekt, planowaną w czerwcu 2019 r. w Poznaniu.

Karolina Zawada z Biblioteki Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu przedstawiła projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika oraz Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w latach 2018–2021⁷ pt.: *Ucyfrowienie zasobów akademickich regionu kujawsko-pomorskiego dla potrzeb nauki i dydaktyki całego kraju*. W wystąpieniu przedstawiła cele, zadania i stan realizacji projektu. Zaprezentowała także przykłady zasobów będących w dyspozycji bibliotek UMK w Toruniu i UKW w Bydgoszczy. Pojawiła się także kolejna zapowiedź konferencji oraz filmu, który powstanie na zakończenie projektu.

O działaniach prowadzonych w Muzeum Fotografii w Krakowie⁸ opowiedziała Aneta Kopczacka. W wystąpieniu zatytułowanym *Muzeum Fotografii w Krakowie w otwartych kolekcjach cyfrowych – studium przypadku* zaprezentowała wieloletnie doświadczenia w zakresie funkcjonowania muzeum w sferze wirtualnej: od powstania pierwszej strony WWW muzeum w 1997 r., poprzez tworzenie katalogu online, organizowanie pracowni digitalizacyjnej, serwerowni, współpracę z cyfrowymi kolekcjami np. Wirtualnym Muzeum Małopolski, Europeana. Ciekawość uczestników konferencji rozbudziła także zapowiedź nowej odsłony Muzeum Fotografii, trwają bowiem prace m.in. nad nową stroną WWW.

Ostatnim prelegentem był Andrzej Antoniak dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Kielcach. W prezentacji *Realizacja przez Bibliotekę Uniwersytecką w Kielcach zadania „Opracowanie i digitalizacja zbiorów XIX wiecznych”* omówił realizowane aktualnie zadania digitalizacyjne, stanowiące kontynuację wcześniejszego projektu w ramach projektu MNiSW z zakresu Działalności Upowszechniającej Naukę (DUN). Przedstawił poszczególne etapy prac (przygotowanie i złożenie wniosku, fazy realizowanego projektu, zakładane cele oraz koszty), informacje szczególnie cenne dla realizujących projekty, ale i planujących takie zadania.

Obrady konferencyjne zakończyła dyskusja, której prowadzenie powierzono Prorektorowi PK ds. Ogólnych prof. dr hab. inż. arch. Andrzejowi Białkiewiczowi, który także podsumował spotkanie. Podkreślił znaczenie wymiany doświadczeń i nawiązywania kontaktów, jakie przy takich spotkaniach mają miejsce, zarówno dzięki wystąpieniom konferencyjnym, jak i rozmowom kularowym. Konferencja stanowiła cenne i inspirujące wydarzenie ze

⁶ Skarby Biblioteki Kórnickiej. W: *YouTube* [online]. Opublikowany 11 wrz 2017. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://youtu.be/DD4BrMqvs2A>.

⁷ Strony projektu *Ucyfrowienie zasobów akademickich regionu kujawsko-pomorskiego dla potrzeb nauki i dydaktyki całego kraju*: Ucyfrowienie Zasobów Akademickich. W: *Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://cyfryzacja.ukw.edu.pl/jednostka/cyfryzacja/> oraz POPC. W: *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Biblioteka Uniwersytecka* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://www.bu.umk.pl/popc>.

⁸ *Muzeum Fotografii w Krakowie* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://mhf.krakow.pl/>.

względu na dobór prezentowanych projektów. Zgodnie z zapowiedzią organizatorów prezentacje z konferencji zostaną zamieszczone w Repozytorium Politechniki Krakowskiej (RPK)⁹.

Fot. 5. Wystawa w Czytelni Głównej BPK.
Fot. Organizator konferencji.

Organizatorzy oprócz części merytorycznej konferencji, zapewnili uczestnikom także wydarzenia towarzyszące. W poniedziałek 25 marca 2019 r. grupa około dwudziestu osób zwiedzała z przewodnikiem Muzeum Podziemia Rynku stałą ekspozycję „Śladem Europejskiej Tożsamości Krakowa”. Obok tej krakowskiej atrakcji turystycznej uczestnikom zaproponowano wizytę w pracowni digitalizacji Biblioteki PK, powstałej w ramach realizacji projektu EDT. Zainteresowanym zaprezentowano wyposażenie pracowni, skanery i oprogramowanie dedykowane do ich obsługi, a także proces digitalizacji zbiorów. Pracownicy BPK odpowiedzieli przy okazji na wiele pytań, np. dotyczących wad i zalet sprzętu oraz cen poszczególnych urządzeń.

Atrakcją dla wszystkich uczestników konferencji była także wystawa „Europejski dorobek naukowo-techniczny od XVI w. do I poł. XX w. zachowany w zbiorach BPK i upowszechniony w środowisku cyfrowym” zlokalizowana w Czytelni Głównej BPK, na której wyeksponowano najcenniejsze druki zdigitalizowane i udostępnione w ramach projektu EDT.

⁹ Repozytorium Politechniki Krakowskiej [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <http://suw.biblos.pk.edu.pl/>.

Bibliografia:

1. Europejskie dziedzictwo w otwartych kolekcjach cyfrowych: 26 marca 2019: zaproszenie na konferencję. W: *Biblioteka BPK* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://konferencja-edt.biblos.pk.edu.pl/>.
2. Muzeum Fotografii w Krakowie [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://mhf.krakow.pl/>.
3. Projekt EDT Europejskie Dziedzictwo Techniczne. W: *YouTube* [online]. Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, Opublikowany 1 lutego 2019. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://youtu.be/GRuGXqNo9OQ>.
4. Europejskie Dziedzictwo Techniczne – upowszechnianie historycznych i współczesnych publikacji z zakresu nauk technicznych w innowacyjnym środowisku informatycznym. W: *BPK Biblioteka Politechniki Krakowskiej* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://www.biblos.pk.edu.pl/edt>.
5. *Repozytorium Politechniki Krakowskiej* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <http://suw.biblos.pk.edu.pl/>.
6. Skarby Biblioteki Kórnickiej. W: *YouTube* [online]. Opublikowany 11 wrz 2017. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://youtu.be/DD4BrMgvs2A>.
7. Ucyfrowienie Zasobów Akademickich. W: *Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://cyfryzacja.ukw.edu.pl/jednostka/cyfryzacja/>.
8. POPC. W: *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Biblioteka Uniwersytecka* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://www.bu.umk.pl/popc>.
9. *Europejski dorobek naukowo-techniczny: od XVI w. do I poł. XX w.: zachowany w zbiorach BPK i upowszechniony w środowisku cyfrowym: wystawa* [online]. [Dostęp 10.04.2019]. Dostępny w: <https://wystawa-edt.biblos.pk.edu.pl/#/intro>.